

יום	יום לחודש	יום מוה"ר	ליקוטי הלכות	מסנה ברוך	כוכבי אור	שולחן ערוך
שבת	ז'	ע"ט.	ער	חזרה	קצנ קצנ	ה"א
א	ח'	ע"ט.	רעא	סט.	קצנ קצנ	ה"ב
ב	ט'	פ.	רעב	סט.	קצנ קצנ	ה"ג
ג	י'	פ.	רעג	ע.	קצנ קצנ	ה"ד
ד	י"א	פ"א.	רעד	ע.	קצנ קצנ	ה"ה
ה	י"ב	פ"א.	ערה	ע"א.	קצנ קצנ	ה"ו
ו	י"ג	פ"ב.	רעו	חזרה	קצנ קצנ	ה"ז

בקרני אור

יו"ל ע"י קהילת חסידי ברסלב
בנשיאות הגה"צ רבי יעקב מאיר שכטער שליט"א

449 | פרשת ויגש | ז' טבת תשפ"ו

וַנִּפְּשׁוּ קִשּׁוּרָה בְּנִפְשׁוֹ

את נפשו, ואשר על כן חפץ בקרבתו ושמו בו [שמחה היא אהבה כידוע], אולם בנוסף לכך הרי אהבה שלימה ענינה 'נתינה', וכפי שרבינו הקדוש כותב (בלקוטי מוה"ר, ח"א לד-ד) "החסד היינו האהבה". לא רק לשמוח במה שניתן לך אלא לרצות לתת לצדיק, לדאוג להצלחת עסקו וענייניו, לרצות ולפעול עבור הצלחת אנשיו ולהצלחת קיום עצותיו לכלל כולו, לחשוב היטב מהו רצון צדיק חוץ ממה שנוגע אלי בפרטיות ולהפיק רצונו הטוב בטיחה בגוף בנפש ובממונו.

אחד היה התלמיד רבי נתן הקדוש שיום הסתלקותו חל בשבוע הבא, שעם כל עמלו העצום והנורא בהשלמת נפשו בפרטיות, השליך נפשו מנגד לעשות רצון צדיק, וביועדו כי כל עסקו הוא לתקן עולם במלכות שד-י ולהשיב נדחי ישראל לאביהם שבשמים, לא חסך כל מאמץ ומסר נפש גופו וממונו כוחו אונו זמנו ומרצו עבור זה.

איה סופר ואיה שוקל שינסה לתאר ולו במעט את עוצם היגיעה והטירחה עבור כל ענייניו של רבינו הקדוש, החל מכתביה והדפסת ספריו וייפויים והידורם, בנין בית הכנסת עבור הקיבוץ הקדוש, טלטול ומאמץ בלתי נתפס לנדוד להשפיע לכל מבקשי אמיתת תורתו, וכלה בדאגה רחמימית לכל יוצאי חלציו, וכפי שכותב במכתב (מיום ג' שמיני תר"ב) לנכדו של רבינו הקדוש: "ואני מחוייב לשרת את אדונו מורנו ורבונו זכר צדיק וקדוש לברכה להשתדל לטובת יוצאי חלציו היקרים שיחיו, ואין בידי לעזור להם כי אם בדברי אמת שקבלתי ממנו זכרונו לברכה, אבל בעזרת השם יתברך הוא עזר וישועה יותר מאלפים ורבות זרה וכסף, כמו שכתוב טוב לי תורת פיך מאלפי זהב וכסף". זוהי אהבה אמיתית ושלימה, והיא היא שלמות ההתקשרות המגדילה ומזככת הנפש עד אין קץ.

רבנו הקדוש אמר פעם, שאנשיו המקורבים אליו נחלקים לשלושה סוגי כיתות, כיתה אחת באים לחטוף שריים, כיתה אחת באים לשמוע תורה, וכיתה אחת אפויים בלבי, ופנה רבנו לרבי נתן ולרבי נפתלי ואמר להם: 'רוצה אני שאתם תהיו מהכיתה הזאת שאפויים בלבי'. אמר על כך הרה"ח רבי לוי יצחק בנדר זצ"ל: שתי הכתות הראשונות באות ליטול מרבינו, הכתה השלישית היא זו שנותנת לרבינו.

כי אם אמנם יקר מאד מי שבא ליטול מהצדיק סגולות ועצות קדושות, ובודאי יקר מאד בלי גבול מי שבא ללמוד הימנו תורה, אך כל אלו עולים ומתעלים לאין ערוך כאשר האהבה היא שלימה והופכים ל'נותנים' הדואגים גם לכלל עניניו ועסקו.

אין צריך להיות על כך דוקא 'מורם מעם' שיוכח מעצמו, צריך רק להרחיב מעט את אפיקי האהבה, כאבא זה שדואג לכלל בניו השרויים בצרה גדולה, ואחד האחים שגם הוא באותה צרה מתחיל לסייע לאב למצוא פתרון משותף לכלל האחים. זה לא אומר עדיין שהוא נעשה מלאך שיוכח מעצמו, אבל הוא גם חושב על לב האב ודאגתו הכללית, ולא נתון רק במיצרי עצמו, ואז הוא נעשה אוהב נאמן לאביו.

נעורר את האהבה וניתן בכל לבנו ונפשנו, והיא שתורמנו ותשגבנו עד בלי די.

אוי, הלב, הלב הסתום והאטום, כמה שמדברים אליו, כמה שמסבירים לו, והוא נשאר בעיקשותו וטפשותו, הוא לא מוכן להתרחק מעט ולהרגיש נועם יראה ואהבה דקדושה. כל היום הוא נוטה רק אחר מדוחי רצונות שפלים ה' ישמרנו, דומה כאילו הוא שק מחורר שכמה שיכניסו בו דברי יראה וקדושה הכל נופל לחוץ. מה עושים פה...

אכן כן, הלב הנו כלי קיבול, שכדי לקלוט בתוכו את כל הקדוש והיקר הוא צריך להיות שלם. רבינו הקדוש מגלה שכאשר האדם שקוע חלילה באהבות רעות והוא חושק לדברים שהם נגד רצון ה' חלילה, אזי נאטם הלב בבחינת 'ערלת לב'. דבר זה נחשב 'לחרפה' שהיא הטומאה, ועל כך נאמר 'חרפה שברה לבי', כלי הקיבול המופלא - שבו אמורה האמונה הקדושה להצטייר באופן חי, ועל ידי זה לעורר את כל המידות הקדושות של אהבה ויראה שמחה והשתוקקות - נשבר ונחרב ואין הוא יכול לקבל את כל זה.

לא פלא אם כן מדוע אדם מוצא את עצמו כאשר לא מועילים לו דברי מוסר והתעוררות, ואף לא דברי התחזקות משיבי נפש, כי כאמור אין כלי קיבול שיכיל את כל אלו ואז כמוהו אין הם יכולים להועיל.

רבינו הקדוש נותן שם עצה נפלאה לתיקון הלב, והיא: **להשיב אהבה דקדושה נגד האהבה הנפולה והפגומה ששהה בה עד עתה.** ואחת הנקודות העיקריות בכך היא: לאהוב את הצדיק שהוא שלם באהבתו את ה', ובכך הוא נכלל באהבה קדושה זו ולבנו נתקן.

וכפי שרבי נתן מביא את תמצית הדברים (בלקוטי עצות, צדיק אות ב): "הצדיק האמת הוא הנקודה הכללית של כל ישראל, על כן העיקר הוא התקשרות לצדיקים ולדבר עמם ביראת שמים והם יאירו ויעוררו את לבו על ידי נקודתם הקדושה הכללית כו', ועל ידי כל זה מבטל ערלת לבו, והיינו אהבות רעות שהם כל התאוות רעות, שהם חרפת לב, שהם שוברים לבו של אדם".

'התקשרות' פירושה 'אהבה', וכפי שרבינו הקדוש מביא בפירוש (בלקוטי מוה"ר, ח"א קל"ה): **"עיקר ההתקשרות הוא אהבה, שיאהב את הצדיק אהבה שלימה"**. ומוכיח זאת מהאמור בפרשתנו בדברי יהודה אל יוסף על הקשר בין בנימין ליעקב אבינו: **"כמו שכתוב 'ונפשו קשורה בנפשו' ותרגמו 'חביבא ליה כנפשיה'."**

כשם שאהבה פגומה ר"ל וכל חשק ותאוה לדבר גשמי שלא לשם שמים פוגמים את הנפש, וכמו שכתב רבינו הקדוש ש"כשאדם רוצה דבר תאוה, זה הרצון הוא פגם ומורה לנפש" (לקוטי עצות, צדיק יט), כך מזה טובה מרובה לאין ערוך; כאשר האדם אוהב את הצדיק שעושה רצון קונו בשלמות, הרי עצם האהבה מטרתה ומזככת בלי שיעור. וכמובא (שם אות קד): **"על ידי התקשרות לצדיקים אמתיים זוכים לתשובה שלימה ולכפרת עון ולהמתקן ולבטל כל הדינים, ונעשה על ידי זה יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה"**. כי עצם האהבה וההתקשרות מעלים ומזככים מאד, כי 'המחובר לטהור טהור'.

חשוב לזכור, שמלבד האהבה שהאדם המקבל טובה רוחנית מהצדיק אוהב אותו על שמאיר עיניו ומלמדו דעת את ה' ומתקן

דבר המערכת

אשרינו מה טוב חלקנו ומה נעים גורלנו, זכינו כולנו כאחד בקדושת חנוכה, קדושה שנכנסה בתוכנו ופועלת בקרבנו. אם רק נרצה ונתחבר לכך הרי שמעיין קדוש ונצחי זה יאיר בנו בכוחות מחודשים לגמרי.

'חנוכה' מלשון 'חינוך', התחלה והתחדשות. זוהי המלחמה בטומאת יון שורש חכמת הטבע שכל מהותה זיקנה (ראה לקו"מ ח"ב סי' ד), אנו חייבים להתחיל התחלה חדשה ובעזרת ולא לפחד מכל החושך העוטף אותנו.

מחצית מימות החורף כבר עברו, חצי מלילות הזהב מאחורינו. אולם גם מי שלא זכה עד כה, אינו אומר נואש, מתחילים מעתה לנצל בכל כוחנו את לילות הזהב, להשיב לבבנו נוכח פני ה' בשתי שעות-הרצון המופלאות שאין דומה להן, לבקש על עצמנו ועל הכלל כולו ששרוי בצרה ובמצוקה מאין כמותה.

רבינו הקדוש העיד ש"עיקר עבודת איש הישראלי הוא בחורף ליהור לקום בחצות לילה" (שיחות הר"ן ש"א). זוהי המתנה היקרה שניתנה לנו חנים בהארץ פני ה', ואסור לנו לתת לה לחמוק מידיו בשום תואנות. ואף אם אין בידנו לקיים זאת בשלימות, נתחיל לפחות בהתנכחות ממדריגה למדריגה, ולהוסיף כיסופים והשתוקקות לזכות לכך בשלמות, כי זה המפתח הגדול לכל ההצלחות הרוחניות המוכנות עבורנו.

עבודה קדושה זו היא פיקוח נפש רוחני. מי שלא זוכר תמיד בעולם הבא נחשב כ'מיתת הלב' (ראה לקו"מ ח"א נד-ג) שהוא כידוע איבר שהנשמה תלויה בו, והזכרון הזה בא על ידי קימת חצות, וכמובא בלקוטי עצות (חצות א') "על ידי קימת חצות לילה, לעסוק בתורה ותפילה והתבודדות, על ידי זה זוכים לברר הטוב מן הרע ולהמשיך על עצמו הזכרון האמתי, לזכור תמיד תכליתו וסופו הנצחי ולדאבא מחשבתיה תמיד בעלמא דאתי".

מיט א פרישקייט!

העורכים

פניני אור

אמרות מפורסמות מרבינו"ק ותלמידיו

"צריכים אנו להיות עוסקים כמו ששעשה אדמו"ר מוה"רנ"ת צוצק"ל שתתך אחר חנכה ה'ה עוסק בענין פורים, כי לפי דברי רבנו ז"ל עתה הוא התחלה מכל התחלות"

(מכתבי רבי נתן ב"ר יהודה מטבריה)

לתגובות
והערות
3323796@gmail.com
ניתן לקבל את הגיליון באימיל מידי שבוע

הדל"נ 4:06 • נין ההמה 6:36 • מוזק"ש 8:19
צאת השבת 5:22 • צאה"ש לר"ת 5:58

מה אנחנו לוקחים אתנו מה'חנוכה'?

שאלה:

ב"ה זכינו לקדושת ימי החנוכה, ואנו מאמינים שקדושה זו חדרה לתוכנו וממשיכה ללוות אותנו. השאלה היא רק, באיזה 'עבודה' נוכל להתחדש בימים אלו בכח קדושת החנוכה העבר, ולהמשיך את השפעת קדושתה הלאה?

תשובה:

אחת העבודות העיקריות שקיבלנו בימי החנוכה, ואשר אליה אנו צריכים 'להתחנך' ולהתרגל דבר יום ביומו, היא: עבודת ההלל והודאה.

כי כל חינוכנו ותחילת כניסתנו לעבודת ה' הוא על ידי שנתגבר לראות את כל החסדים אשר ה' גומל עמנו, ונודה ונהלל לשמו הגדול.

וכשם שתינוק קטן, מחנכים אותו בתחילה לדברים קטנים ופשוטים, ומחשיבים ומעריכים כל התקדמות קטנה של התינוק בלימוד התורה וכיו"ב, אע"פ שאינו לומד אלא דברים קטנים ומגומגמים. כן אנו, עיקר חינוכנו הוא על ידי שנתחיל להעריך כל התקדמות קטנה, גם אם היא פעוטה ובלתי נחשבת, ונודה ונהלל על זה לשמו הגדול, ועל ידי זה נזכה לגדול באמת.

וכפי שהאר"י מוהר"ת בליקוטי הלכות, והרי לך מעט מלשונו הק' (ומומלץ מאד לקרותו בתשומת לב):

"בכל אדם ובכל זמן, עיקר החינוך לעבודת הבורא יתברך הוא על ידי בחינת 'תודה והודאה', שהיא בחינת חנוכה.

כי לפי מה שעובר על כל אחד ואחד, כפי מה שיודע בנפשו ריבוי היסורים והצרות מתאוות היצר הרע ומהפרנסה וכו' וכו', רחמנא ליצלן מעתה - בודאי היה קשה להתקיים עד שיזכה לגאולה שלימה, דהיינו שיהיה איש כשר כראוי שזהו בחינת 'גאולה שלימה'. ועל כן באמת, כמה וכמה התחילו ונפלו. ויש שהאריכו בעבודתם ימים ושנים, אבל אחר כך לא יכלו לסבול מרירות הכבדות של הבעל דבר ונפלו כל אחד כמו שנפלו רחמנא ליצלן.

אבל מי שחפץ באמת לאמתו לחוס על חייו - עיקר קיומו על ידי בחינת הנ"ל. שבכל מה שעובר עליו, יהיה איך שיהיה, אפילו אם רואה שהוא בעצמו החייב מאד במעשיו שאינם טובים וכו'. אף על פי כן אין אדם, אפילו הגרוע שבגרועים, שאין הקדוש ברוך הוא גומל עמו חסדים נפלאים בכל יום, כמו שתיקנו לנו לומר בכל יום 'נודה לך על נסיון שבכל יום ועל נפלאותיך וטובותיך שבכל עת' וכו'. ובודאי דברי רבותינו זכרונם לברכה כנים ואמתיים, וצריכים אנחנו כולנו להאמין בזה מאד, שבודאי ה' יתברך עושה עם כל אחד ואחד נסים ונפלאות וטובות בכל יום ובכל עת ושעה. ואם ירצה להסתכל, יראה הרבה בעיניו, ויזכור את עצמו היטב כמה מעלות טובות למקום עליו.

וכבר אמרנו כמה פעמים שכל מה שזכה האדם לאיזה מצוה ולאיזה נקודה טובה בודאי אינו נאבד לעולם. ועל זה תיקנו לנו לומר בנשמת 'אילו פינו מלא שירה' וכו'. כי אין כל העולם

כולו, עם כל תאוותיו ויסוריו והבליו, כדאי, כנגד נקודה אחת של מצוה אחת שכל אחד מישראל זוכה בכל יום!

וצריך להרגיל את עצמו שבכל מה שיעבור עליו, יהיה איך שיהיה, יזכיר את עצמו בכל עת הטובות והנפלאות שעשה ה' יתברך עמו עד הנה. ועל ידי זה יתחזק לצעוק ולהתפלל לה' יתברך תמיד, בבחינת 'מודה על העבר וצועק לעתיד לבוא'. ועל ידי זה יזכה סוף כל סוף לגאולה שלימה, לשוב לה' יתברך באמת. שזהו בחינת חנוכה!" (ליקוטי הלכות, כלאי בהמה ד, ט).

ודבר זה, צריך 'חינוך' וה'גל רב, כי מצד הטבע אנו מורגלים ומחונכים להיפך, כי אנו רגילים לראות בכל פעם את החסרונות והפגמים והבעיות, וגם אם אנו רואים את מעט הטוב אין אנו מחשיבים אותו כראוי.

כי כך הוא דרכו של עולם, לראות את החלק החסר והרע, ולהתעצב אל הלב. "כי טבע האדם למשוך עצמו למרה שחורה ועצבות מחמת פגעי ומקרי הזמן" (ליקוטי מוהר"ן ח"ב, ד). וצריכים להילחם עם טבע והרגל זה, ולחנך ולהרגיל את עצמו להודות ולהלל לשמו יתברך על כל נפלאותיו וחסדיו, ולחפש ולמצוא בכל פעם את חלקי הטוב שבתוכנו ולהודות עליהם לשמו הגדול ית'.

ועל ידי זה יתחנך ויתרגל להיכנס לעבודת ה', כי ע"י החיפוש אחר הטוב וההלל וההודאה להשם יתברך, נפתח הלב ומתעורר החשק והרצון לעבודת הבורא יתברך שמו.

פניני התחזקות והתעוררות שנערכו ונעבדו מתוך אוצרות שיחותיו של הגר"מ שכטער שליט"א

שביבי אור

אז ימלא שחוק פינו

אין לנו אלא הארץ פניך!

קושיות וסתירות רבות מבלבלות את האדם, וזאת משום שאין בכוחו ובמוחו לתת עליהן את התשובה הנכונה שתוכל לספק ולשכנע אותו. ובאמת אין תשובה מספקת, אלא הוא זקוק להארה מסוימת שתאיר לו וממילא יסתלקו כל הקושיות וטרדות המוח מאליהן, וייווכח שהקושיות אינן קושיות והטרדות אינן הטרדות והכל מובן מאליו, ואלה לא היו רק נסיונות שבאו למרר את חייו.

ונמחיש את הדבר במעשה של יוסף הצדיק עם אחיו השבטים: התנהגותו של יוסף כלפי אחיו עוררה אצל האחים, מלבד צער רב, גם תמיהות גדולות; אלפי אנשים באו למצרים לקנות אוכל, את כולם קיבל יוסף בשלום ושוב לביתם בשלום עם השבר ששברו במצרים - ורק אליהם, אל השבטים, נטפל והטרידם. פעם הקשיח את היחס אליהם, ופעם אחרת דיבר עמם בנימה של התקרבות, והמבוכה היתה גדולה עד מאד מבלי להבין על מה ולמה הוא נוהג עמם ככה, ומוחם היה מלא וגדוש בקושיות ללא פתרון. לכאורה דומים היו השבטים במצרים לעיני כל ההמון שנוכח בוויכוחים בינם לבין יוסף, לאנשים מסכנים ובישי-מזל שעלולים כל רגע להישלח לכלא הנורא במצרים.

העיקר לגלות הידיעה כמח

אולם אם נתבונן היטב נראה כי בעצם כל מה שהפריד בין הצרה הגדולה שנתרחשה עליהם לבין הישועה, היתה רק ה"ידיעה" לזהותו של האיש שלכאורה מתעלל בהם וגורם

אות (א) על הפסוק "אז יאמרו בגוים הגדיל ה' לעשות עם אלה הגדיל ה' לעשות עמנו" - שהגויים יכירו ויאמרו שהגדולה שעשה ה' עמנו, היינו עם העכו"ם, הגדיל ה' לעשות עם אלה - הגדולה הזאת היתה שייכת לישראל. כי כל אחד שחשב שיוסף מכבדו ומשלחו לשלום, חשב זאת לגדולה עבור עצמו, ובאמת זה להיפך, כי לא היה צריך אותו, ואילו השבטים שהם היו אחיו, דוקא עמם סיבב ולא הראה להם כבוד ושלוש, כי הם הלא אחיו ושייכים לו, ורק כשאמר "אני יוסף" (בראשית מה, א) אז הבינו הכל, וירדו כל הקושיות מה שהיו עליו.

ומובא מהרה"ק ראב"ן זי"ע בעל "ביאור הליקוטים", שאכן בעת הגאולה שתהיה במהרה בימינו, כאשר יתגלה הקב"ה לעין כל ויאמר "אני ה' אלקיכם", מיד יעלמו כל הקושיות והמבוכות שהיו מנת חלקנו בכל שנות גלותנו המרים. ואז יתחילו להבין סוד תעלומת הגלות, וידעו שכל מאורעות העבר מחוייבים היו לקרות, והכל היה בחשבון מדויק ומדוקדק עם כל הלבושים והאופנים כפי שאירעו, כי דרך השלום להתלבש במרה, כמו שכתוב (ישעיה לח) "הנה לשלום מר לי מר" כמובא בליקוטי מוהר"ן (סימן דו).

"משיח יספר לכל אחד"

יש שיחה מרבינו, שמשח צדקיניו יספר לכל אחד מישראל מה שעבר עליו בכל יום. כי על כל אדם עוברים עניינים שונים שאינם מבינים כלל, ומשיח יסביר להאדם סוד הענין מה שעבר עליו (כך נראה לעד"ז פירוש השיחה).

אלקים חשבה לטובה

ובזה מובן קצת מה שמביא רבינו הק' בליקוטי מוהר"ן (סי' כא,

חיוב כבוד זקנו

מיני כיבודים הולכים לפי החשוב חשוב, קודם, דכאן בפרשתינו במזבח אינו כיבוד של אוכל ושתייה.

והיה אפשר לתרץ על פי מה שנפסק **בשולחן ערוך** (שם ס"ד) שאם אביו אומר לו השקני מים, ואמו אומרת השקני מים, מניח את אמו ועוסק בכבוד אביו, והטעם מבואר **במסכת קידושין** (לא): **ובמסכת כריתות** (כח). מכיון שגם הבן וגם האם חייבים בכבוד האב. ואם כן אפשר שמי שיושב לפני אביו ואביו אביו, צריך להיות דין קדימה לאביו אביו, כיון שגם אביו חייב בכבוד אביו אביו. ובפרשתינו לא היה יעקב לפני יצחק ואברהם, על כן הקדיש את המזבח לכבודו של אביו ולא של אביו אביו (ועי' שו"ת תשובה מאהבה ח"א סי' קעח שעמד בזה ובשו"ת שתי הלחם סי' מג). אמנם תירוצו זה אינו רק אם מכבדים את הסבא מצד האב, ולא כאשר מכבדים את הסבא שמצד האם.

ולכן נראה שסומכים על זה שמכיון שכאשר הבן יכבד את אביו בכבוד זה, ירצה אביו לכבד את זקנו, כי כך הוא המנהג שכל אחד מכבד את מי שיותר גדול ממנו, מן הסתם האב מוחל על כבודו ורוצה הוא בכך. וכן ראיתי **בלקט יושר** (ח"ב עמוד' נב ענין ג) שכתב: מי שיש לו בן למול ואינו רוצה להיות בעל ברית ורוצה לכבד אחרים משום הבאת שלום ומשום דיש בו כבוד הבריות חייב ליתן לאביו קודם אביו זקנו להיות בעל ברית, אבל אם הוא ברצון אביו יוכל ליתן לזקנו, והמנהג האומדן נכבד אביו. ואין לומר אומרים מי שהוא בעל ברית לבן נינו אינו רואה פני הגנים. ע"כ.

השבוע בפרשתינו פירש **רש"י** על הפסוק (מו א) וַיִּזְבַּח זֶבְחִים לְאֱלֹקֵי אָבִיו יִצְחָק חַיִּיב אדם בכבוד אביו יותר מבכבוד זקנו לפיכך תלה ביצחק ולא באברהם.

הנה **בשו"ת מהרי"ק** (סי' ל) כתב שאין חיוב כלל לנכד לכבד את זקנו מדין כיבוד אב, ולכן אין חיוב לומר קדיש עבור זקנו, שחיוב אמירת קדיש תלוי בכבוד, אלא שמצד המנהג נהגו לומר קדיש על כל הקרובים קדיש אם אין אחר. וכן הלך **היעב"ץ** (ח"ב סי' קטט) בשיטה זו.

אמנם **הרמ"א בתשובה** (סי' קיח) כתב: לא כן הוא עמדי, דהרי אמרו במדרש שחייב אדם בכבוד אביו יותר מבכבוד אביו אביו, ומדקאמר יותר מבכבוד אביו אביו משמע דחייב בכבודו. וכן פסק **הרמ"א** למעשה **בשולחן ערוך** (יו"ד סי' רמ סכ"ד) בזה הלשון: 'יש אומרים דאין אדם חייב בכבוד אביו אביו, ואינו נראה לי, אלא דחייב בכבוד אביו יותר מבכבוד אביו אביו'. ע"כ.

שיטה שלישית מצינו **בביאור הגר"א** (סס סקל"ד) שהוכיח מהגמרא במסכת סוטה (מט.) דרך לאבי אביו חייב, אבל לאבי אמו פטור. וכן פסק **היד אברהם** שם.

ויש לתמוה לפי זה על מה שרגילים העולם לכבד את הכיבודים החשובים בשעת הברית ובשעת החופה את הסבא היותר מבוגר, ואין הבעל שמחה נותן את הכיבוד החשוב ביותר לאביו, ולפעמים מכבד את הסבא שמצד האימא נכבד אביו. ואין לומר דעיקר הכיבוד היא רק בדבר שיש בו צורך לאביו להאכילו ולהשקותו, אבל שאר

רק בסעודה הראשונה של ליל שבת שלא לאכול מבעוד יום, אבל בסעודה שלישית מודים שאפשר לצאת מצות הסעודה גם בשעת תוספת של מוצאי שבת.

שהרי מצינו כמה קולות בסעודה שלישית, אין צריך קידוש, להרבה שיטות אין חיוב לחם משנה (סי' רצא ס"ד), לכמה פוסקים אין צריך פת דוקא (שם ס"ה), מי שנצרך בגלל זה לבריות אינו מחויב בסעודה זו (עי' בבית' סי' רסג ס"ב) והטעם לזה מבואר **בתוספות** (פסחים קא. ד"ה טעומו) דעיקר כבוד שבת היא בסעודת הלילה והבוקר, ואילו סעודה שלישית היא רק השלמה ותוספת לעיקר כבוד היום (ולכן דימוה להשלמה שבסוכה זו), ולכן נוהגים שאין מרבים בו בבשר ודגים כמו בשאר סעודות.

והנה מצינו בסעודת ראש חודש וסעודת פורים שאפשר לעשות השלמה לסעודה למחרת כשאין אפשרות לקיימה ביומה (עי' שעה"צ סי' תיש סק"ה וסי' תרפ"ח ס"ו), ואם כן גם סעודת שלישית שעיקרה נעשה לשם השלמה יתכן שאפשר לקיימה בזמן תוספת. ולפי זה אין ראייה ממה שהחמיר **הרמ"א** בהלכות פורים שלא לעשות הסעודה סמוך לערב, דשם הסעודה היא על עיקר כבוד היום, אבל סעודה שלישית שהיא רק השלמה לכבוד היום אין בזה בית מיוחד.

סעודה שלישית אחר צאה"כ

איך יעלה לג' סעודות מה שבועות יום.

ובמשנה ברורה (סי' רפב סק"ה) פסק כשיטת המגן אברהם והט"ז, אך כתב שלכתחילה נכון לחוש לשיטת המהר"ל. ולכאורה גם מי שאוכל סעודה שלישית בשעת תוספת שבת במוצאי שבת תלוי במחלוקת זו, ולפי הכרעת המשנה ברורה משמע שכן יוצא ידי חובתו.

הסבר מחלוקת הנ"ל

אכן לכשנעיין בעומק הסבר המחלוקת הנ"ל נראה שיש חילוק בין סעודה ראשונה לסעודה שלישית, כדלהלן:

כידוע יש כמה דברים שניתן להחשיבים לאחר פלג המנחה כדין לילה, ויש דברים שלא ניתן להחשיבים כדין לילה. - לדוגמא: לענין תפילת מעריב בכל יום ניתן להחשיב לילה מפלג המנחה לכמה שיטות (סי' רלג ס"א), כך גם לענין תוספת שבת והדלקת נרות שבת, אפשר כבר מפלג המנחה (סי' רסא ס"ב וסי' רסג ס"ד), וכן לענין נר חנוכה אפשר להדליק בשעת הדחק מפלג המנחה (סי' תרע"ב ס"א). מאידך; לענין ספירת העומר אינו נחשב לילה עד צאת הכוכבים לרוב הפוסקים (סי' תפט ס"ב), וכן לענין תפילת מעריב בליל שבועות (סי' תצד ס"א), וקידוש בליל הסדר (סי' תעב ס"א), וכן פסק **הרמ"א** (יו"ד סי' קצו ס"א) לענין הפסק טהרה דמיעיקר הדין אינו נחשב כלילה אפילו לאחר ברכו. - והטעם בכל זה שפופלג המנחה אפשר להחשיב כלילה לענין הדברים שאינו מיועד לתאריך מסוים, אבל דבר שיש לו תאריך אי אפשר להקדימו קודם כניסת היום, ודין תפילת מעריב ותוספת שבת אינו קשור לתאריך היום בדוקא, וכן נר חנוכה היה עיקר התקנה להדליק בתחילת כניסת היום ולא בתוך התאריך בדוקא.

והנה יש שני טעמים לחיוב אכילת פת בשבת, טעם אחד נלמד מהפסוק 'וקראת לשבת עונג' שיש חיוב להתענג באכילת פת (עסי' רסג ס"ב בבית' וסי' רע"ג סק"ט). וטעם השני היא זכר למן ונלמד מג' פעמים 'היום' שנאמר במן, 'ויאמר משה אכלוהו היום כי שבת היום לה' היום לא תמצאוהו בשדה' (סי' רצא סק"א). והנה לפי הטעם של 'עונג שבת' יש לומר שאינו קשור דוקא לתאריך של יום השביעי אלא לקדושת השבת, ואפשר לצאת חיוב עונג שבת גם בשעת תוספת שבת, וכשם שמצינו שיש חיוב לכבד את השבת אפילו מערב שבת (עסי' רג ס"א), אבל לפי הטעם של 'היום' יש לומר שהחיוב היא דוקא ביום השביעי שלא ירד בו המן, וכלשון הפסוק 'היום', ואין יוצאים חובת הסעודה בשעת תוספת שבת (עי' במשנ"ב ה"ל).

לפי זה מקיימים 'עונג שבת' בזמן תוספת ולפי זה נמצא שאמנם מי שנטל ידיו ואכל כזית בשבת וממשיך אחר כך הסעודה יכול לקיים מצות עונג שבת גם אחר כך כל זמן שמקבל עליו תוספת שבת, דגם לשיטת המהר"ל והספר חסידים אפשר לקיים מצות 'וקראת לשבת עונג' בשעת התוספת, ורק הטעם של 'היום' צריך להיות בשבת ממש.

גם לשיטת המהר"ל מקיימים סעודה ג' בזמן תוספת

ונראה עוד שהמהר"ל והספר חסידים החמירו

זמן סעודה ג'

השבוע למדנו **בשולחן ערוך** (סימן רצא ס"ב) שזמן סעודה שלישית מתחיל משש שעות ומחצה, ומי שאוכל קודם לכן לא יצא ידי חובתו. וכתב **הרמ"א** שאמנם לכתחילה נוהגים לאכול סעודה שלישית אחר מנחה. ופסק **המשנה ברורה** (סי' רצט סק"א וביה"ל שם) דבדיעבד מי שלא נטל ידיו קודם השקיעה יכול להקל ליטול לידים בזמן בין השמשות.

האם מקיימים המצוה בזמן תוספת שבת יש להסתפק אם מי שאוכל סעודה שלישית בזמן בין השמשות מקיים מצות סעודה שלישית בודאות מכיון שרוצה לשמור אז תוספת שבת, או שמקיים המצוה רק מספק דאולי כבר עבר היום.

וכענין זה יש להסתפק בדבר המצוי שלפעמים מביאים על השולחן כל מיני מטעמים לכבוד סעודת שבת בסעודה שלישית לאחר צאת הכוכבים, בפרט כשיש שמחת חתן וכלה, ויש להסתפק אם מקיימים בזה מצות עונג שבת, או שמאחר שכבר יצא היום שוב אינו עולה בשביל סעודת שבת.

ראיה מפורים שאין לעשות הסעודה בצאת היום

והנה לכאורה יש להביא ראיה שעיקר הסעודה צריכה להיות קודם השקיעה, ממה שכתב **הרמ"א בהלכות פורים** (סימן תרצה ס"ב) שעיקר סעודת פורים צריכה להיות ביום ולא כמו שנהגו להתחיל סמוך לערב ועיקר הסעודה היא ליל ט"ו. ובפשוטו כך הדין גם לענין סעודת שבת.

ראיה נוספת מהזכרת רצה

וכן יש להוכיח ממה שנחלקו **הראשונים** במי שהתחיל סעודתו סמוך לערב ונמשך עד הלילה אם מזכיר 'רצה' ברכת המזון בלילה, ואף שאנו נוהגים כפסק **בשולחן ערוך** (סימן קפח ס"ו) שאומרים 'רצה' כתבו שם הפוסקים שזה מטעם שנתחייב להזכיר מעין המאורע בתחילת הסעודה שוב לא נפקע חיובו, אבל באמת אי אפשר להזכיר רצה על סוף הסעודה לבד, ומי שאכל פחות מכזית קודם צאת הכוכבים אינו יכול לומר 'רצה' על סמך מה שאכל אחר כך. ומשמע לכאורה שלא יצא גם מצות סעודה שלישית.

מחלוקת הפוסקים בסעודה ראשונה אחר פלג

אמנם באמת מצינו מחלוקת הפוסקים במי שקידש ואכל סעודת ראשונה של ליל שבת מבעוד יום יערב שבת אחר פלג המנחה, אם יצא ידי חובת הסעודה או לא:

המגן אברהם (סי' רסז סק"א) ו**הט"ז** (פס"י רצא) כתבו שיצא ידי חובת סעודת ליל שבת, ואילו **המהר"ל מפרגא בספרו גבורת ה'** (פרק מח ד"ה ועוד נראה) כתב שהסעודה צריכה שתהא בלילה, ואותם הממהרים עד שמפסיקים באכילה קודם קידוש היום לא יפה עושים. וכן כתב **בספר חסידים** (סי' רסט) שמי שאוכל סעודת הלילה מבעוד יום צריך לאכול כזית לאחר צאת הכוכבים כדי לקיים מצות ג' סעודות בשבת, כי

הרה"ק רבי אהרן מטשערנאביל זי"ע

רבי גדליה בן רבי ישראל

לרבי ישראל וזוגתו הרבנית חיה שרה בתו של הרה"ק רבי אהרן מטשערנאביל, היה בן בשם רבי גדליה שנקרא שמו על שם זקינו אבי אמו הרה"ק רבי גדליה מליניץ (ראה בפרק הקודם). לימים היה רבי גדליה ראש שושלת מאלין טשערנאביל שנמשכה עד קרוב לימינו. הוא נולד בשנת תקע"ו ולאחר שאביו נפטר בצעירותו ואמו נישאה בזיווג שני שנית להרה"ק רבי שלמה מלודמיר. חתנו של הרה"ק רבי פנחס מסלאוויטא, גדל והתחנך אצל סבו רבי אהרן שרחש לו חיבה יתירה ואף שינה את שם משפחתו כשם משפחת זקיינו - טווערסקי. כשבגר הסמיכו זקינו לנהל עדה ולכהן באדמו"רות, ואכן הוא הנהיג את חצירו בעיר מאלין שבמחוז ז'יטומיר.

סיפר רבי לוי יצחק שבאחד השנים הגיע רבי גדליה עם בניו וקבוצה מחסידיה להתפלל עם אנ"ש בימי ראש השנה בקיבוץ באומאן. הוא היה מלוכש בבגדי שיראין ומשי כדרכם של האדמו"רים, וצויה החסיד רבי שמשון בארסקי זצ"ל לקרבו גם מטעם היותו נכד רבינו ז"ל.

נפטר בכ"ב בניסן תרס"ט. שנים מבניו שימשו אחריו כאדמו"רים: בנו הבכור, רבי מרדכי, מילא את מקומו של אביו רבי גדליה במאלין. וממנו נמשכה שושלת מאלין עד לימינו. בנו השני, רבי אברהם יהושע העשיל, כיהן כאדמו"ר בעיר ראדומישל.

החסיד רבי לוי יצחק בנדר זצ"ל סיפר גם על אחד מבניו של רבי גדליה שנהג בפרסום רב ונסעו אליו חסידים רבים, אך כעבור זמן נפסק הדבר.

האדמו"ר מברסלב מאלין

עובדא מעניינת על נצר מאותה שושלת, שמעתי מהרה"ח רבי נחמן בורשטיין ז"ל, שלפני שנים רבות פגש בציון התנא רשב"י במירון יהודי מכובד בעל הדרת פנים שהיה אדמו"ר בחו"ל. הבחין ר"ב שהוא אומר את מזמורי תיקון הכללי מתוך ספר תהילים. לאחר התפילה ניגש אליו לברכת 'שלום עליכם' ובירר אצלו בנוגע לסדר המזמורים שאמר, השיב לו האדמו"ר שזה תקנת זקינו הצדיק רבי נחמן מברסלב שהיה קדוש ונשגב ונכד הבעש"ט וכו', הגם שהיום שמו לא מוכר... כשהוא ממשיך, שהיות והוא נין ונכד משותף לו ולשושלת טשערנאביל החליט לקבוע את שם בית מדרשו גם בשם 'ברסלב'... בכדי לשמר את זכרו ולהקים שם ושאריט לאותו צדיק...

בו במקום סיבר ר"ב את אזנו, שחסידות ברסלב חיה וקיימת והיא עולה כפורחת. חסידים רבים ומקורבים נמנים על שורותיה, כשהוא מציג לו כמה מספרי ברסלב שנמצאו אז בציון הקדוש, לגדול השתוממותו ולמרבה פליאתו של איש שיחו...

זרעו בחיים

על חסידות ברסלב נמנים כהיום כמה משפחות שהם גם צאצאים ישירים 'בן אחר בן' לרבי אהרן מטשערנאביל וזכותו יגן עלינו ועל כל ישראל אמן.

ייתי ולא אחמיניה

בעת שהניח רבי אהרן מטשערנאביל את התפילין לפני הבר מצוה אצל זקינו הרה"ק בעל המאור עיניים זי"ע, בירכו זקינו שיזכה לקבל פני משיח צדקנו. האמין רבי אהרן בברכת הצדיק והיה מצפה מאוד כל ימיו לביאת המשיח. והיה דרכו להעמיד את מקלו לפני מיטתו, כדי שאם יבוא משיח באמצע הלילה יוכל תיכף לילך ולקבל פניו. לעת זקנותו כשתכפו ותקפו עול הגזירות הקשות ברוסיה ולא היה יכול יותר לסבול את צערם של ישראל הנאנקים תחת ממשלת הזדון, הלך מניח חסידים על ציון זקינו המאור עיניים, להודיע שהוא מוותר על ההבטחה, ואכן נסתלק לעולם הבא ביום ח' כסליו תרל"ב, ומנוחתו כבוד בעיר טשערנאביל באוהל מיוחד סמוך למקום מנוחת זקנו הרה"ק המאור עיניים זי"ע.

רצה לקרוא שמו בישראל 'צדיק'

בכתב יד הרב מטשערין מופיע מה ששמע מפי רבי נפתלי זצ"ל תלמיד רבינו ז"ל שסיפר רבינו ז"ל באותו העת לפני לידת רבי ישראל נכדו (שלימים היה לחתנו של רבי אהרן מטשערנאביל), שחלם שתלך בתו בן זכר, ושמע מרבינו ז"ל בזמן שקודם המילה חידושים נפלאים, והיה בדעתו לקרוא שמו בישראל 'צדיק', רק מחמת שאי אפשר לעשות זאת כנגד העולם, כי הדבר תמוה, על כן קרא לו בשם 'ישראל' שהוא גימטריא 'צדיק'. (ביאור אנ"ש, שהכוונה שהמילוי של תיבת 'צדיק' (כזה: צד"י דל"ת יו"ד קו"ף) עם הכולל עולה בגימטריא 'ישראל').

"נכדו החכם כמר ישראל - צדיק וגו' נוער יוד"

רבי ישראל זה היה ידוע לחכם גדול, והיה דר בעיירה סמוך לטשערנאביל, ובהוראת חותנו רבי אהרן מטשערנאביל החל לנהוג בפרסום ובאדמו"רות. רבינו ז"ל עוד בחייו כבר רמז אודותיו ענין זה. ראה בחיי מוהר"ן (סימן תל"ט): "בראש השנה האחרון באומאן היה אצלו נכדו החכם כמר ישראל שיחיה, בן חתנו הנגיד הרבני מורנו הרב יצחק אייזיק מקרימינסטשאק, ונכדו היה עדיין נער קטן, בן שלוש או ארבע שנים (נ"א: ארבע או חמש שנים), ורבינו ז"ל היה כבד עליו החולאת שלו, כי היה סמוך להסתלקותו, ענה ואמר לנכדו הנ"ל: 'ישראל, התפלל עלי להשם יתברך שאשוב לבראותי', השיב: 'תן לי הזיגרייל (שעון) שלך - ואתפלל עליך'. ענה ואמר רבינו ז"ל: 'הראיתם שכבר הוא צדיק שקורין 'גוטער יוד' כי הוא מצווה שאתן לו חפץ בשביל שיתפלל...'. ולקח רבינו ז"ל הזיגרייל ונתן לו, ולקח הנער הזיגרייל והלך לו, ואמר בזה הלשון: 'אטא, גאט, לאז דער זיידע זיין געזונט' - (ה', ה' הנח שהסבא יהיה בריא), והתחילו לשחוק העומדים שם. ענה רבינו ז"ל ואמר: 'כך צריכין לבקש מהשם יתברך, וכי איך מתפללין להשם יתברך בעניין אחר' - כלומר שכך עיקר התפילה להשם יתברך, בפשיטות גמור, כתינוק לפני אביו, כאשר ידבר איש אל רעהו". (רל"ו). רבי ישראל זה לא האריך ימים.

ראה אודותיו גם במכתב מוהרנ"ת מיום ג' דברים שנת תר"ב: "גם מה שלא נסע רבי נחמן [מטולטשין] נרו יאיר לקהילת לאדמיר - יפה עשה בזה מאוד, כי נודע לי כבר בקהילת 'שדה לבן' שנכד אדוננו מורנו ורבינו שיחיה אינו כעת שם, כי הוא בקהילת טשערנאביל אצל זקינו הרב נרו יאיר".

רבי נחמן טולטשינער (ה)

לצעוק כל הלילה "הטעימני..."

מוהרנ"ת לימד את תלמידו החביב ר' נחמן איך לקיים את עצתו העיקרית של רבינו ז"ל, הלא היא עצת התפילה וההתבודדות, ובכל עת מצוא ובפרט לפני נשיית כל מצוה צריכין להתפלל לה' ולהשתוקק שיזכה לקיימו כראוי.

ופעם אחת היה מייגע עצמו ר' נחמן כל היום לפני חג הסוכות בעשיית הסוכה למוהרנ"ת, כי כן היה דרכו לאכול בקביעות אצל מוהרנ"ת ובפרט בשבתות ובימים טובים, וביו"ט בעת הסעודה אמר ר' נחמן למוהרנ"ת, שאם מייגעין עצמו כל היום בעשיית סוכה טועמים אח"כ טעם אחר במצות סוכה. ענה לו מוהרנ"ת: "זאת עדיין לא טעמת, לצעוק כל היום 'רבינו של עולם הטעימני טעם סוכה', כי אז טועמים אחר כך טעם גדול בסוכה", ובוזה לימד אותו מוהרנ"ת איך להתבודד בכל יום ועל כל דבר ודבר, ולהתפלל להש"ת שיזכהו לטעום מקדושת המצוה (אבניה ברזל דף נ"ב).

"אין ארם נוקח אצבעו"

וכן לימד מוהרנ"ת את תלמידו זה כמו שלמד מרבינו ז"ל, להתפלל ולעשות התבודדות, על כל דבר ודבר בלי יוצא מן הכלל.

ופעם דפק ר' נחמן מסמר וקיבל מזה מכה באצבעו, וכשראה זאת מוהרנ"ת, אמר לו: מדוע לא התפללת להש"ת לפני שדפקת המסמר, שכשתדפוק מסמר לא תקבל מכה על ידו (שיש"ק ח"ב סי' תרפ"א).

מורא שמים כמורא בשר ודם

פעם אחת ישב ר' נחמן בבית המדרש שהיה אז ריק מכל אדם, ועסק בעבודת ה' מאחורי הבימה, ולא הבחין שמוהרנ"ת נכנס ועמד לידו, וכשהרגיש פתאום שמוהרנ"ת עומד לידו, התמלא בפחד גדול כדרך מורא רבך שצריך להיות כמורא שמים, ומרוב היראה קפץ ממקומו ונתאדמו פניו מאד, ענה לו מוהרנ"ת: "נחמן, כך צריכין לפחוד מפחד ה' ומהדר גאווה" (שיש"ק ח"ג סי' רס"ד).

כוחו של 'לדון לכף זכות'

מוהרנ"ת ז"ל דיבר פעם בארוכה והסביר את התורה 'אזמרה לאלהי בעודי' (בסימן רפ"ב בליקוטי מוהר"ן) שמבואר שם איך שצריכין לדון את כל אחד לכף זכות אפילו הגרוע שבגרועים, ולחפש ולמצוא בכל אחד איזה זכות ואיזה מעט טוב, ועל ידי זה מעלה אותו באמת לכף זכות, ובדרך זה יש בכח להמשיך אותו לעשותו בעל תשובה שלימה. בשעה ששח בזאת ישב אצלו משמשו הנאמן ר' נחמן, ומתשוקתו לבו לדברי מוהרנ"ת, ענה אחריו בלחש כל מילה ומילה.

ענה ואמר לו מוהרנ"ת: "אתה חושב שזה דבר פשוט וקל, הבה אסביר לך קושי הדבר. הלא רבינו ז"ל מלמד אותנו כאן שעל ידי שדנין את האדם לכף זכות, על ידי זה הרי הוא נתעלה באמת לכף זכות ויכול לשוב בתשובה, ונמצא שאם היו ביכולתנו לקיים זאת בשלימות הרי ביכולתנו להשיב את כל העולם בתשובה שלימה". (ע"פ כוכבי אור אנשי מוהר"ן דף ע"ו).